

Podstawowe dane osobowe recenzenta

dr hab. Kinga Firlej-Kubica
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna – Łódź

Łódź, dnia 18.01.2022 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Piotra Filka

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego, pismo dr hab. Moniki Gardoń-Preinl, prof.AMKP, na podstawie art.190 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (DZ. U. 2022 poz.574, z późn.zm.), oraz § 19 ust.1 Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, zatwierdzonym Uchwałą Nr 12/2022 Senatu Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie s dnia 26 maja 2022 r.

Dotyczy

Uchwały Nr 2/2022 Składu Orzekającego Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie z dnia 24 października 2022 roku w sprawie: wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora sztuki w dziedzinie Sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej Instrumentalistyka Pana mgr. Piotra Filka. Temat pracy: „Twórczość fortepianowa Wawrzyńca Żuławskiego w aspekcie wykonawczym”.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Mgr Piotr Filek jest absolwentem Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie (klasa fortepianu mgr. Iwony Kuźmy) oraz Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. Władysława Żeleńskiego w Krakowie (klasa fortepianu prof. Stefana Wojtasa). W 2007 roku ukończył z ocenami celującymi Akademię

Muzyczną im. Fryderyka Chopina w Warszawie (klasa fortepianu prof. Bronisławy Kawalla i ad. Lucjana Benisza oraz klasy kameralistyki fortepianowej prof. Jerzego Marchwińskiego, Macieja Paderewskiego i ad. Iwony Mironiuk). Uczestniczył ponadto w wielu kursach muzycznych prowadzonych m. in. przez: Kevina Kennera, Arie Vardi'ego, Hiroko Nakamurę, Michel'a Beroff'a, Michiko Kasuyę-Ohno, Matti Raekallo, Vladimira Troppa.

Jest laureatem wielu konkursów pianistycznych, krajowych i międzynarodowych, między innymi Ogólnopolskiego Turnieju Pianistycznego w Żaganiu (II nagroda, 1997r.), Ogólnopolskiego Konkursu Pianistycznego im. F. Chopina w Zabrzu (III nagroda, 1999r.), Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. F. Chopina w Mariańskich Łązniach (Czechy, III nagroda, 2001r.), Ogólnopolskich Przesłuchań Uczniów Klas Fortepianu w Warszawie (I nagroda, 2002r.), Ogólnopolskiego Konkursu Pianistycznego organizowanego przez Towarzystwo im. F. Chopina (I nagroda, 2004r.). Znalazł się w grupie dwudziestu polskich pianistów zakwalifikowanych do udziału w Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. F. Chopina w Warszawie w 2005 roku.

Powodzenie na konkursach otworzyło mu drogę do wielu estrad polskich i zagranicznych. Występował w Filharmonii Narodowej w Warszawie i w Filharmonii w Krakowie, w Żelazowej Woli, w Belwederze i Łazienkach Królewskich w Warszawie oraz w wielu innych, znaczących salach koncertowych w Polsce (Poznań, Wrocław, Gdańsk), ponadto we Francji, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Albanii oraz Japonii. Współpracował z kilkoma orkiestrami i zespołami, między innymi z Capellą Cracoviensis, Orkiestrą Smyczkową Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie, Warszawską Grupą Perkusyjną i orkiestrą Sinfonia Iuventus oraz z dyrygentami, wśród których wymienić należy Stanisława Gałońskiego, Stanisława Krawczyńskiego, Szymona Kawalla, Piotra Dąbrowskiego, Jana Krentza i Szymona Bywalca. Występował na festiwalach zarówno muzyki tradycyjnej („Chopiniana”, Festiwal Pianistyki Polskiej w Słupsku, Letni Festiwal Muzyczny „W Krainie Chopina”), jak i współczesnej (Międzynarodowy Festiwal Sztuki Perkusyjnej „Crossdrumming”, Poznańska Wiosna Muzyczna, gdzie brał udział w prawykonaniu tria Dariusza Przybylskiego). Brał udział w prawykonaniu utworu Andrzeja Kwiecińskiego Personaggi Euridice na chór i zespół instrumentalny. Piotr Filek był dwukrotnie stypendystą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska **mgr Piotra Filka** „Twórczość Wawrzyńca Żuławskiego w aspekcie wykonawczym” składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu. Dzieło artystyczne zawiera wykonanie następujących utworów Wawrzyńca Żuławskiego:

- Trzy utwory na fortepian op. 1

1. Mazurek
2. Kołysanka
3. Zbójnicki

- Thema con variazioni in e op. 2

4. Temat. Andante Sostenuto
5. Wariacja I. Piu vivo
6. Wariacja II. Piu animato
7. Wariacja III (Maggiore). Adagio
8. Wariacja IV
9. Wariacja V. Tempo di minuetto
10. Wariacja VI. Allegro moderato
11. Wariacja VII (Fuga). Moderato
12. Wariacja VIII. Gavotte. Musette
13. Wariacja IX. Tempo di marcia

- Partita

14. Sinfonia
15. Sarabanda
16. Gavotta
17. Musette. Gavotta da capo.
18. Giga

- Cztery mazurki na fortepian

19. Tempo di Mazurka
20. Andante tranquillo
21. Allegretto
22. Vivo

- Etiuda

23. Allegro molto moderato

- Sonatina

24. *Allegro moderato*

25. *Andante molto cantabile*

26. *Allegretto mosso*

27. *Allegro*

Nagranie, które zrealizował Paweł Kostuj, zarejestrowane było w Sali Koncertowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Krakowie w dniach 15 oraz 30 VIII 2021 r. na fortepianie marki Yamaha (model CFX). Jakość nagrania jest niezwykle klarowna i czytelna, niemniej jednak barwa dźwięku wydaje się być nieco syntetyczna, co być może spowodowane jest akustyką miejsca, w którym było odtwarzane oraz rodzajem sprzętu.

Należy zaznaczyć, że jest to pierwsze nagranie utworów fortepianowych Wawrzyńca Żuławskiego. Grę Doktoranta cechuje odwaga w ukazywaniu własnych, oryginalnych pomysłów, wyrazista artykulacja, umiejętność różnicowania dźwięku w zależności od charakteru utworów. Zadanie postawione przed mgr. Piotrem Filkiem nie było proste, gdyż niektóre pozycje dostępne były jedynie w rękopisie (do tej pory nie wydane drukiem). Przeprowadzona przez pianistę analiza manuskryptów świadczy o jego wnikliwości.

Pierwszym utworem, zwracającym uwagę jest *Zbójnicki* z opusu 1. Wyrazisty, nawet ostry dźwięk w założeniu doktoranta ma ewokować estetykę kapeli góralskiej. W rzeczywistości jednak, brak choćby nieznacznego rubato, sprawia zbyt dosadne wrażenie.

Kolejnym utworem znajdującym się na płycie jest *Thema con Variazioni in e* op.2. Ideą doktoranta było przedstawienie dzieła w estetyce nawiązującej do muzyki barokowej. Niektóre elementy udało się ukazać znakomicie (na przykład zróżnicowaną i wyrazistą artykulację podkreślającą dwa plany w *Wariacji IV*). Temat wariacji jest jednak zbyt statyczny, pozbawiony napięcia, które warunkowałyby naturalny rozwój narracji.

Najciekawszą kompozycją zarejestrowaną na płycie są *Cztery Mazurki*. To dzieło dojrzałe, głębokie, w wykonaniu doktoranta niosące najwięcej napięcia emocjonalnych. W *Mazurku II* pianista ukazuje charakter intymny, pełen rezygnacji, który pięknie współgra z cytatem zamieszczonym w opisie Dzieła: „Gdy nie pali się już ogień, góry obejmują we władanie „złe moce” czyhające na biednego barbarzyńcę śpiącego pod włazem koleby(...). W szumie wodospadu słyszę(...) przeciągłe, jęklive wołanie, monotonne zawodzenie(...)”. *Mazurek IV* przedstawiony jest natomiast w żywiołowy, emocjonalny sposób, wzorcowo nawiązując do „krzesanego”.

Ostatnią pozycją umieszczoną na płycie jest *Sonatina*. Charakteryzuje ją bardzo wyrazista i zróżnicowana artykulacja, dzięki której pianista w różnorodny sposób przedstawia każdą z części.

Podsumowując ogólnie pozytywną ocenę utworów nagranych na płycie, będących przedmiotem dzieła artystycznego, nasuwa się kilka refleksji. Grę Doktoranta cechuje swoista powściągliwość. Przy całym wachlarzu pianistycznych umiejętności brakuje niekiedy wyrazistości, szczególnie w zakresie dynamiki, frazowania, czy wykorzystania tempo rubato. Nasuwa się pytanie z czego wynika powyższa charakterystyka dzieła - czy Doktorant wykonywał wspomniane utwory publicznie? Czy miały one możliwość „dojrzeć” na scenie? Czy jest to może rodzaj zamierzonej interpretacji? Jeśli tak, nie sprzyja ona wystarczającemu ukazaniu wszystkich walorów twórczości Wawrzyńca Żuławskiego, która nie należy do łatwych w odbiorze, tym bardziej więc potrzebuje intensywnych zabiegów interpretacyjnych i kreatywności od wykonawcy. Należy jednak podkreślić, że różnice w zrozumieniu i postrzeganiu muzyki stanowią niezaprzeczalną wartość i właśnie z tego powodu należy je docenić.

Część teoretyczna pracy pt. „Twórczość fortepianowa Wawrzyńca Żuławskiego w aspekcie wykonawczym” jest opisem zarejestrowanego na nośniku CD dzieła muzycznego będącego przedmiotem badań. Praca składa się z następujących części głównych:

Streszczenie

Wstęp

Rozdział 1. Informacje ogólne

- 1.1 Tło historyczne
- 1.2 Biografia
- 1.3 Cechy stylu kompozytorskiego
- 1.4 Uzasadnienie doboru repertuaru dzieła artystycznego
- 1.5 Rękopisy
- 1.6 Źródła – omówienie nieścisłości
- 1.7 Prawa autorskie

Rozdział 2. Analiza wykonawcza utworów

- 2.1 Trzy utwory na fortepian op.1
- 2.2 Thema con variazioni in E op.2
- 2.3 Partita
- 2.4 Cztery Mazurki na fortepian
- 2.5 Etiuda

2.6 Sonatina per pianoforte

Rozdział 3. Podsumowanie

Zakończenie

Bibliografia

Oceny treści opisu należałoby dokonać pod dwoma względami: merytorycznym i stylistycznym.

Jeśli chodzi o zawartość merytoryczną Doktorant wykonał rzetelną pracę badawczą – zgłębił temat mało znanej twórczości Wawrzyńca Żuławskiego, usystematyzował cechy jego stylu kompozytorskiego, dotarł do rękopisów oraz przeanalizował je pod kątem wątpliwości w zapisie niektórych fragmentów. Ustalił własną interpretację w odniesieniu do napięć dynamicznych w *Thema con variazioni in e* op.2, utworze, który okazał się pod tym względem wyzwaniem – na przestrzeni tematu i ośmiu wariacji kompozytor umieścił tylko jedno określenie dynamiczne.

Mgr Piotr Filek spojrział na opisywaną twórczość w szerokim spektrum. Zauważalne są jego skojarzenia i wielorakie porównania do twórczości innych kompozytorów – przykładowo *Wariację IX* z *Thema con variazioni in e* op.2 porównuje do *marsza z V Symfonii* Dymitra Szostakowicza, natomiast problematykę doboru tempa w *Kołysance* op.1 – do *Sonaty wiolonczelowej* Szymona Laksa (kompozytora współczesnego Żuławskiemu). Świadczy to o jego wszechstronnej wiedzy muzycznej.

Strona stylistyczna opisu pracy pozostawia niestety mocny niedosyt. Doktorant wypowiada się w os.1 liczby pojedynczej, wielokrotnie rozpoczynając zdanie od inicjalnego „ja”, które w języku pisanim występuje dosyć rzadko i jest uznawane za anglicyzm.

Choć mgr Piotr Filek posługuje się własnym, bardzo charakterystycznym stylem pisarskim, pełnym „nasyconych” zwrotów mających na celu podkreślenie podobnych emocjonalnych stanów w tekście muzycznym, to jednak język pracy naukowej rządzi się nieco innymi prawami i bardziej zasadne byłoby użycie os.3 liczby pojedynczej, które podkreśliłoby wypowiedź argumentacyjną. Należy jednak podkreślić, że emocjonalny sposób wypowiedzi Doktoranta w znaczącym stopniu odzwierciedla artystyczną inspirację omawianych dzieł.

Całość opisu wieńczy podsumowanie, zakończenie i Bibliografia, która liczy 13 pozycji.

Podsumowując, opis dzieła muzycznego mgr. Piotra Filka - wnikliwy pod względem analizy wykonawczej i dotarcia do trudno dostępnej, nielicznej literatury - nakreśla

szczegółowy wizerunek Wawrzyńca Żuławskiego jako człowieka gór, ale i kompozytora oddanego sztuce. Efektem jest ciekawy portret postaci, której całe życie było walką o połączenie tych dwóch światów.

Opis nie jest wolny od uchybień, lecz tezy wysnuwane przez Doktoranta są uwarunkowane we właściwy sposób, często poparte cytatami z literatury świadczącymi o zaangażowaniu w wybrany temat i chęci rzetelnego przybliżenia postaci kompozytora.

Konkluzja

Obie części pracy doktorskiej mgr. Piotra Filka pt. „Twórczość fortepianowa Wawrzyńca Żuławskiego w aspekcie wykonawczym” - przedstawione utwory i ich opracowanie merytoryczne podlegają pracy badawczej.

Widoczne zaangażowanie Doktoranta w przedstawienie mało znanego kompozytora i jego twórczości fortepianowej pozwalają stwierdzić, że praca doktorska mgr. Piotra Filka przyczyni się do upowszechnienia twórczości Wawrzyńca Żuławskiego, a jego postać na stałe znajdzie swoje miejsce w historii muzyki polskiej.

Praca spełnia wymagania ustawy. Pracę powyższą przyjmuję.

dr hab. Kinga Firlej-Kubica
Akademia Muzyczna w Łodzi

